

พระนิพนธ์รُبَايَاتของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ชื่อของพระนิพนธ์เรื่องนี้ปรากฏที่หน้าปกว่า "รُبَاยَاتของชะกิม โอมาร์ คัยยาม" และคำนำในเบื้องต้นเรื่องใช้ชื่อและคำอธิบายว่า "รُبَاยَات(กาพย์ โลกียะ ทิฎฐธรรม) ของชะกิม โอมาร์ คัยยาม ชาวโนซาปุระ มหากวีโหราจารย์ กรุงเปอเซีย (แปลงเป็นโคลงสุภาพภาษาไทย) พ.ศ. ๒๔๕๗"

เนื้อหาในเล่มกล่าวตามลำดับดังนี้

๔.๑ คำนำพระนิพนธ์

ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงใช้ชื่อคำนำว่า "รُبَاยَات(กาพย์) ของชะกิม โอมาร์ คัยยาม มหากวีโหราจารย์ กรุงเปอเซีย (อุทานโลกียะทิฎฐธรรม แปลงเป็นโคลงภาษาไทย)"

ใจความในคำนำพระนิพนธ์นี้แบ่งกล่าวเป็นเรื่อง ๆ ดังนี้

๔.๑.๑ ประวัติชะกิม โอมาร์ คัยยาม

มีภาพประกอบเนื้อเรื่อง ๑๔ ภาพ เข้าใจว่าผู้ทรงพระนิพนธ์คงจะทรงแปลประวัติตอนนี้จากคำนำในฉบับภาษาอังกฤษของกิติม เจอรัลด์ เพราะใจความตรงกัน และน่าจะเป็นฉบับภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์ครั้งอื่น ๆ มากกว่าฉบับที่พิมพ์ครั้งที่ ๑ เพราะฉบับเหล่านั้นมีใจความที่นอกเหนือไปจากฉบับที่พิมพ์ครั้งที่ ๑ และใจความดังกล่าวปรากฏในฉบับภาษาไทยด้วย กล่าวคือตอนที่เป็นเชิงอรรถที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงใจให้ระวังตัวเรื่องความเป็นใหญ่เป็นโตความไม่แน่นอนของโรคชะตา การทำบุญกุศลแก่คนอื่น และไม่สนิทสนมกับใครเกินควร^๑ เป็นต้น

^๑ Edward Fitzgerald, Rubaiyat of Omar Khayyam, the Astronomer-poet of Persia (4 editions, New York: the Macmillan Co. 1899), p. 62

เชิงอรรถนี้ไม่มีในฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ ๑ เลย

ในฉบับภาษาอังกฤษกล่าวถึงประวัติของคัยยามโดยแทรกคำบอกเล่าของมิตรสหาย และศิษย์ของคัยยามเป็นตอน ๆ ไป แดกรมพระนราธิปฯ ทรงนำมาเรียบเรียงใหม่ เป็นเรื่องของคัยยามตั้งแต่เกิดไปจนตาย โดยมีใ้กล่าวว่ใครเป็นผู้เล่าเรื่องแต่ละตอนนั้น ทรงกล่าวถึง ปี่เกิด ปี่ตาย และการศึกษาของคัยยามเมื่อได้เข้าศึกษากับอาจารย์โนวัฟฟัก^๑ พบเพื่อน ๒ คน คือโนซาม อุลมุลก และอะซัน สับบัท เมื่อให้คำสาบานกันแล้วก็แยกย้ายกันไป ต่อจากนั้นก็ทรงแยกเล่าประวัติของบุคคลทั้งสามเป็นตอน ๆ ดังนี้

๔.๑.๑.๑ กล่าวถึง โนซาม อุลมุลก ได้รับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ

๔.๑.๑.๒ กล่าวถึง อะซัน สับบัท มาขอพึ่งบารมีโนซาม อุลมุลก แต่คิดทรยศ ในที่สุดกลายเป็นโจร ฆ่าเพื่อนรักของตนเองตาย

ตามฉบับภาษาอังกฤษนั้น เมื่ออะซัน สับบัทฆ่าโนซาม อุลมุลกแล้ว ก็จบเรื่องเพียงนั้น แดกรมพระนราธิปฯ ทรงนำเชิงอรรถจากคำนำในฉบับภาษาอังกฤษที่ว่า "โคลงบางบทของคัยยามเตือนให้เราระวังตัวเรื่องความเป็นใหญ่เป็นโต ความไม่แน่นอนของโชคชะตา การทำบุญกุศลแก่ผู้อื่นและไม่สนิทสนมกับใครเกินควร....."^๒ มาทรงพระนิพนธ์เป็นโคลง ๑ บท เมื่อตอนที่กล่าวถึงความไม่ยั่งยืนของยศศักดิ์ของโนซาม อุลมุลกว่า

..... กองโจรพวกนี้ที่ช่วยปล้นสุคนธ์มเหงพวกแขกนิกายมหมัดถึงความพินาศลงอนันต์ ในจำพวกคนที่หาฉิมมีไค ซึ่งถูกมหัวโจรพวกนี้ทำร้ายถึงสิ้นชีวิตเป็นอันมากนั้น ก็พู่เอิญเป็นคัวิเซียโนซามอุลมุลก เพื่อนผู้นำมิตรรวมโรงเรียนเกาแกชองอะซันควยผูหนึ่ง จึงโสมารปรารภเหตุการอันนี้ รจนารูโบายาคโไอวาทโลกไววา

^๑ ฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า โมวัฟฟัก (Mowaffak) เข้าใจว่าคงจะมีการผิดพลาดในการพิมพ์ในฉบับภาษาไทย

^๒ Fitzgerald, loc.cit.

เบนโต, เบนใหญ่, พน	ภยันตราย ไฉนนา
ยตะหึ่ง, ตฤงฆาร, คาย	คุมไค
กรุณา, นุเคราะห์ขยาย	คุณะยี้ค ยงนอ
อยาสนิท, อยาทางไว้	กักคิลมายสายกลางคี่แลน ^๑

อนึ่ง กรมพระนราธิปยังได้ทรงนำโคลงบทนี้ไปไว้ในตัวเรื่องรูดายด้วย นับเป็นบทที่ ๑๕๕ ^๒

นอกจากนั้นในเชิงอรรถฉบับภาษาอังกฤษกล่าวว่ กวีเปอร์เซียที่ชื่ออัครัต (Attar) เขียนเล่าประวัติของไฉซาม อุลมุลกว่า ก่อนจะตายในซาม อุลมุลก็โยกเอาคำพูดจากโคลงของโอมาร์ คัยยาม มากล่าวว่า "Oh God! I am passing away in the hand of the Wind" ^๓

(โคลงคั้งกล่าวนั้นคือโคลงบทที่ ๒๔ ฉบับภาษาอังกฤษพิมพ์ครั้งที่ ๑ ของฟิตซ์เจอรัลด์ บาทสุดท้ายว่า "I came like Water, and like Wind I go")

กรมพระนราธิป ทรงนำเชิงอรรถคองนั้นมากล่าวเพิ่มเติมในคองท้ายเรื่องของอะซัน สัมบาท ว่า เมื่ออะซัน สัมบาทหาในซาม อุลมุลก ก่อนดิ้นใจในซาม อุลมุลกอุทานว่า "โอ้ พระเจ้าเจ้าซาเอย ข้าพระเจ้าจะดิ้นใจไปในหัตถ์พระพายเสียบัดนี้แล้วพระเจ้าซา"^๔

^๑ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, รูดายของอะกิมโอมาร์ คัยยาม (พิมพ์ครั้งที่ ๓, พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๕), หน้า ๔

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓

^๓ Fitzgerald, op.cit., p.62

^๔ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, เรื่องเดิม, หน้า ๕

๔.๑.๑.๓ กล่าวถึงโอมาร์ คัยยาม เมื่อเข้าไปขอพึ่งบารมีในซาม อุดมุลก
ตอนนี้ใจความตรงกับฉบับภาษาอังกฤษทุกอย่าง

๔.๑.๒ ศาสนาของโอมาร์ คัยยาม

ในคำนำฉบับภาษาอังกฤษกล่าวว่า พวกที่ไม่ชอบคัยยามเพราะเป็นคนมีความคิด
นอกคคิศาสนา แต่ก็มีใครกล่าวสิ่งใดไว้มากกว่านี้ ในฉบับภาษาไทย กรมพระนราธิปฯ ทรงเล่าวา
คัยยามเคยศึกษาอิสลามและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ต่อมาเมื่อเห็นสิ่งซึ่งเขาก็เห็น
เป็นเรื่องเหลวไหล และปฏิเสธหมดสิ้น คัยยามจึงคิดโลกิยะที่ถูกรรรมขึ้นใหม่ กล่าวคือไม่เชื่อ
นรกสวรรค์ ไม่เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก ไม่มีชาติก่อนหรือชาติหน้าเพราะเป็นสิ่งที่มองไม่
เห็นให้ถือธรรมสุจริต ไม่เบียดเบียนใครและให้แผ่กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วย ทรงกล่าวว่า
คติของคัยยามตรงกับคำสอนของศาสนาพุทธที่กล่าวถึงการไม่ทำบาปทั้งปวง และการเข้าถึงกุศล
ต่าง ๆ (สัพพปาปสฺส อภินิ กุสลสุสุปฺตมฺปทา)

แต่ที่นอกเหนือไปอีกก็คือคัยยามชักชวนให้เราหาความสุขในโลกนี้ด้วยการค้มนำ
องุ่น และเสพเบญจพิศกามคุณด้วย

๔.๑.๓ รุไบยัตของโอมาร์ คัยยาม

กล่าวถึงต้นฉบับและความแพร่หลายของรุไบยัต ใจความเหมือนในคำนำฉบับ
ภาษาอังกฤษ

๔.๑.๔ โลกิยะที่ถูกรรรมของโอมาร์ คัยยาม

เป็นความเห็นของกรมพระนราธิปฯ เกือบทั้งหมด ทรงกล่าวว่าคติของคัยยามนี้ตรง
กับคติของศาสนาพุทธฝ่ายโลกิยะธรรม ที่ไม่นับเป็นฝ่ายโลกุตรธรรม เพราะคัยยามชวนให้ค้มนำ
องุ่นซึ่งถือว่าเป็นตัวก่อให้เกิดทุกข์ เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้า ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงกล่าว
ว่าพระพุทธเจ้าก็มีใครทรงบังคับให้เราปฏิบัติตามโลกุตรธรรม เพราะเป็นของสูงเกินไป พระ
พุทธองค์ทรงแนะนำทางพ้นทุกข์คือนิพพาน แต่ใครจะไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ทรงห้ามแต่เพียงเบียดเบียน

ผู้สอนแทน

ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงชี้แจงว่า พระพุทธเจ้ามิได้ทรงห้ามพุทธศาสนิกพึงธรรมของศาสนาอื่น ดังนั้นการที่พระองค์ทรงแปลรูไบยาคเป็นโคลงภาษาไทยจึงไม่บาป แต่ก็นับว่าไคบุญมากกว่า เพราะคติของคัมภีรากลางพุทธมาก

ทรงกล่าวถึงวิวัฒนาการความเชื่อถือศาสนาของมนุษย์ ว่าแต่เดิมมนุษย์ยังไม่มีความคิด เห็นสิ่งใดก็นับถือไปหมดทุกอย่าง ต่อมาเมื่อฉลาดขึ้นจึงคิดไควาน่าจะมีสิ่งใดที่เหนือกว่ามนุษย์อยู่จึงสมมติให้เป็นพระเจ้าทำให้เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และเกิดศาสนาต่าง ๆ ขึ้น หลังจากนั้นจึงมีพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลก ถือว่าสังขารเป็นสิ่งไม่แน่นอน ทางพนทุกข์คือนิพพานตามความเห็นของผู้ทรงพระนิพนธ์นั้น คัมภีราก็เกิดทันสมัยของพระพุทธเจ้าแต่ไม่มีโอกาสได้พบภาพก็คงไม่กลลอลเลียนอย่างที่ทำแก่ศาสนาคริสต์และอิสลาม แต่อย่างไรก็ตามคัมภีราก็ไม่คิดที่จะปฏิบัติตามทางไปสู่นิพพานเพราะเป็นเรื่องที่ยากเกินไป

๘.๑.๕ วิธีการทรงพระนิพนธ์

ทรงกล่าววาทรงพระนิพนธ์ตามเค้าความรู้รูไบยาคของโอมาร์ คัมภีร แต่มิได้ทรงแจ้งวาทจากฉบับใด ในการแปลนี้ทรงพบขอเข้าใจยากที่กล่าวถึงชื่อเฉพาะต่าง ๆ เช่นชื่อพระเจ้า กษัตริย์ และนักปราชญ์เป็นต้น และใจความก็ลึกซึ้ง มีความเปรียบเทียบหลายแห่ง ถาอ่านแล้วไม่ตรงก็ไม่เข้าใจก็ ยิ่งตรงยิ่งกว้างขวางออกไป ผู้ที่จะอ่านและแปลไคมากนอยนั้นคงแล้วแต่ความรู้และความเข้าใจที่มี รูไบยาคเป็นหนังสือที่นาอ่าน ชวนให้อ่านไคหลาย ๆ เทียวโดยไมเบื่อ เมื่ออ่านแล้วชวนให้คิด คิดแล้วทำไคฉลาด ต่อจากนั้นจะไคบุญหรือบาปก็แล้วแต่กิเลสของผู้อ่านจะพาไป รูไบยาคเป็น "โคลงนาอ่านของนักปราชญ์ เป็นยานอนหลับของคนใจแถมหยิ่ง เป็นคูริยาคเพื่อนเหงาของกวี เป็นเครื่องเกของคนโศก เป็นยาขมของเด็ก แลบางทีก็อาจจะเป็นเหยื่อครหาของคนอยากจะครหาไคอีกด้วย เหมือนกันกะอาจจะเป็นเหยื่อประโยชน์ของปรีชาญาณนั้น" ๑

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕

๘.๑.๖ ตอนท้ายจบด้วยโคลงสี่สุภาพ ๒ บท กล่าวถึงรูปไวยาคว่าเป็นหนังสือที่น่าสนใจ และมีคติสอนไปทางพุทธศาสนา ว่าดังนี้

มหาสนุกนามถ้ำลึก	มหาพาร เลิศเฮย
ยิ่งบุกยิ่งสนุกสนาน	ขอกยอน
รูปไวยาควาคอทานนะญาณ	หยิ่งยิ่ง ลึกแสบ
ยิ่งตรีกรีกรั้งป้อน	เหยื่อเข้เขาวนเฉลี่ยว ท
รวมทางพุทธศาสนา	หลงนิยม
เบ็ญจพิระกามคุณชม	ฉอน
โลกิยะทีฏฐธรรมสม	เสนอชื้อ โคลงนา
ແกคฤสคี่สลามซอน	ฉลากลวนชวนฉวีล ท

๘.๒ บทปลงธรรมสังเวช

ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงยกคาถาบาลี ๑ บท และทรงพระนิพนธ์โคลง ๔ สุภาพ ๑ บท ถอดใจความจากคาถาบาลีบทนั้น กล่าวถึงความไม่ยั่งยืนของสังขารของมนุษย์ ทรงวางรูปคาถาบาลี ๒ วรรค และถอดความเป็นโคลง ๒ บท ต่อไปเป็นคาถาบาลีอีก ๒ วรรค และโคลงอีก ๒ บท ดังนี้

อจิริ วตายั กาโย	ปถวี อธิเสสตี
โณเมเย, โณมนุญนอย	วันถวิล ไฉนรา
โณมจักทอคับตะพิน	ແก่ลิ่ง
ศุจโน อปัเปตวิญญาโณ	นิรัต ถิว กิ่ง คร
แอ่วนารถ, ปราสะจากวิญ	ญาณทุเรศ โณเมเย
ไร่ประโยชน์, โณคโณมทิ้ง	แนกไม้พื้นหนอทา

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

๔.๓ บทอุบายคเป็นโคลง ๔ สุภาพ ๒๐๔ บท

บทโคลง ๒๐๔ บทนี้ มีบทอัครระนาโมมรูโบายคแทรกอยู่ ๓๕ บท คือบทที่ ๔๕ - ๑๓๓^๑ ที่เหลืออีก ๑๖๙ บท เป็นบทโคลงที่ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงดอคความจากโคลงภาษาอังกฤษบาง ทรงนำเชิงอรธในประวัติของโอมาร์ คัยยาม มาทรงพระนิพนธ์เป็นโคลงบ้าง และทรงพระนิพนธ์เองบ้าง^๒

ใจความของโคลง ๔ สุภาพทั้ง ๒๐๔ บท เรียงลำดับตามระยะเวลาเช่นเกี่ยวกับฉบับภาษาอังกฤษ กล่าวคือเริ่มตั้งแต่เวลาดารุงอรธ ดังที่ทรงกล่าวไว้ในโคลงบทที่ ๑ ว่า

"คืนเด็ก, อูทัยเจิกเลา รัตยา ผของเอย
ดาวเจิง, เวิงสวรร์คลา ลิบแล้ว"...๓

และในบทที่ ๒๐๔ ซึ่งเป็นบทสุดท้าย ก็ทรงกล่าวถึงเวลาว่า ว่าดังนี้

"บุหลันฟ้า, ยาครฟาดอง ฌดองบาท หิริญเอย
ดาวแห, แฉนทางคลาค เลหทยา"...๔

ส่วนมากใจความของโคลงจบลงเ็นบทเดียว เมื่อขึ้นบทใหม่ก็กล่าวถึงความใหม่ต่อไป แต่ก็มีบางบทที่มีใจความต่อเนื่องกัน ที่เห็นไคชัดไคแถมที่ ๒๖ กับ ๒๓, และบทที่ ๒๔ กับ ๒๕^๓

โคลงแต่ละบทไม่มีสัมพันธ์ระหว่างบท เมื่อจบบทก็มีเครื่องหมายชั้นคู่ ๆ อยู่ท้ายโคลงทุกบท มีข้อที่น่าสังเกคือทรงใช้เครื่องหมายจุลภาคในวรรคหน้าของโคลงทุกบาท

^๑ ุรายละเอียดในบทที่ ๓ ตอน ๓.๓.๒

^๒ ุรายละเอียดในบทที่ ๕ ตอน ๕.๑

^๓ ุรายละเอียดในบทที่ ๕ ตอน ๕.๓

บางแห่งก็ใช้หลังพยางค์แรกและหลังพยางค์ที่ ๓ เช่น

มี, ไม่มี, แม่ทอด บรรทัด (บทที่ ๕๕)

บางแห่งใช้หลังพยางค์ที่ ๓ เช่น

กับแต่งาร, โหมใน หมูนี (บทที่ ๕๘)

บางแห่งใช้หลังพยางค์ที่ ๒ และหลังพยางค์ที่ ๓ เช่น

ไปละ, ลับ, กัดบเหยา อี้กรั้งหวังไฉน (บทที่ ๓)

บางแห่งใช้เกือบทุกพยางค์ในบาทนั้น เช่น

ถวนเปี่ยม, หวาน, ขม, ศรี สก, เสรา (บทที่ ๘)

แควส่วนมากมักจะใช้หลังพยางค์ที่ ๒ เช่น

เหลือเรา, เนาทองสนุก สนวนเพลิน เปรียกษา

ซุกเกา, หลีกเราเห็น หางวาง

บทเรา, ป่าวเพลงเค็น จับออก เค็นนา

ซุกใหม่, ไส้หลังส้าง เดเห็นหนีไฉน ฯ (บทที่ ๒๖)

นอกจากนี้ยังปรากฏเครื่องหมายจุลภาคในวรรคหลังของโคลงบางบท เช่น

รักสอาก, รักอาคมเขี่ยน โหียงพน, กมลเฉลาฯ (บทที่ ๑๓๕)

และ

งานเหงื่อไหล, ไคลยอย เล็กแล้วเหลือ, เลมอ ฯ (บทที่ ๑๒๒)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่ทรงใช้เครื่องหมายจุลภาคในโคลงทุกบาทนั้นอาจจะเป็นเพราะทรงต้องการให้ผู้อ่านออกเสียงเว้นระยะไต่ถูกตรงตามความหมายก็ได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุคหนึ่งที่ยุทธพระนิพนธ์ทรงใช้เครื่องหมายจุลภาคระหว่างคำที่เป็นชื่อเฉพาะ คือ

ลี้มโก, โภภาคทั้ง ไกโค ชูรเทอญ (บทที่ ๑๐)

ชื่อนี้ปรากฏในภาษาอังกฤษเป็นคำเดียวกันดังนี้ Kaikobad

นอกจากเครื่องหมายชั้นคู่ และเครื่องหมายจุลภาคแล้ว ผู้ทรงพระนิพนธ์ยังทรงใช้
เครื่องหมายอัญญาประกาศ เครื่องหมายปรักนี้ และเครื่องหมายอัศเจรีย์ในบางแห่งด้วย เครื่อง
หมายทั้ง ๓ ชนิดนี้มีที่ไ้ตรงทับในบทโคลงภาษาอังกฤษ

๔.๔ โคลงพระนิพนธ์ท่ายบทรุไบยาค

เมื่อจบบทรุไบยาคทั้ง ๒๐๔ บท แล้ว ผู้ทรงพระนิพนธ์ได้ทรงแจ้งไว้ในตอนท้ายว่า
ทรงถอดความโคลงเหล่านั้นมาจากฉีปากของโอมาร์ คัยยาม ฉบับที่ทรงใช้เป็นฉบับภาษาอังกฤษ
แต่มีได้ทรงบอกว่าเป็นสำนวนของผู้ใด

โคลงพระนิพนธ์ท่ายบทรุไบยาคนี้ มี ๒ บท ดังนี้

จบรุไบยาคเฮอน	อุทานธรรม แดลงแส
ไถโอยรุ, โอมาร์จำ	หัดักถอย
คัยยาม, ยอดกวินท์ชา	นิห็นตี ศาสตร์พอ
โหรเอก, ปราชญ์เอกออย	อิ่งไว้ไฉวยเวียง บาระนี ฯ
พจนาน, นราธิปเปลื้อง	ปรุงยุบล
อังกฤษ, เป็นไทยกล	ะโกบรอย
สุมาไลย, ไชวกมลคน	ฉานเอิบ อูราเอย
ภิมย์จิต, มิตรกวีชมอย	เมื่อไรอไรเสนอ ฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๔.๕ บทโคลงที่ถอดความจากคาถาบาลี

หัวใจพระพุทธานุสาสนา

สัพพะปาปัสส อกรรมิ	กุสลัสสูปสัมปทา
เล็กทำ,กรรมชั่วร้าย	ดีเห็น โทษรา
ทำชอบ,กอบคุณเป็น	ปโยชนคาว
สัจจิตปริโยทปนั	เอก พุทธธานสาสนั ท
พอกใจ,สกลไสเย็น	พิโยกหมน หมองแธ
นัันและพุท,ธศานันนาว	มนุญโยโหเทศาม ท

หัวใจธรรมะจักร

เย ชัมมา เหตุปภาวา	เตสึ ตถาคโต อวจ
ธรรมโค,มีเหตุให้	สังหวณั เติมแธ
พระทวัธ,เหตุนี้สอน	สัตัวรู
เตสัญจ โย นิโรโรจ	เอว วาที่ มหาสมโน ท
บอกเหตุ,คัับเหตุถอน	ทางกัับ ควยรา
นี้และวา,ที่ผู้	พุทเธจาจอนิพาน ท

อุทานปลงธรรมะสังเวช

อนิจจา วต สัวารรา	อุปาทวยธัมมิโน
อนารถหนอ โฉมชีพโอ	อนิจจธรรม นิเอย
เกิดคัับ,ก่ากัับฉจ่า	โลกเคลัน
อุปัสสิทวา นิรุชฉันติ	เตสึ กุปัสโม สุโข ท
เกิดแล้ว,กระสับถล่า	ถลายเลา ออกฮา
เล็กเกิด,เล็กตายเร้น	รอกแล้วเหดิอเกษม ท

สัพเพ สัตตตามรันทิจ มริตุจ มริสฺสเว
 ไกรชฺค, อคฺคกอคฺคสัน ธีวิต อญฺญา
 ตายลฺล, ญาปงฺบพิณฺม จักมวฺย
 คเถวาท มริสฺสสามิ นคฺติ เม เอคฺถ สํสโย ทา
 โฉนเขา, กิเรวาคิก เด็คจัก ฉนฺนนา
 เรามิสง, โสยควฺย มอคมมมารถึง ทา

พระบรมราชาปัจฉิมะวาทา
 ของพระบาทสมเด็จพะจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 อาตุรฺสมี ปิ เม กาเย จิตฺตฺนเหสฺสตาตุรฺ
 แมกาย, กสฺบํกสฺสรายเรา รทมโฉน กิถิ
 จิตฺมิพฺก, พวักไป ป่วนควฺย
 เอว ลิกฺขามิ พุทฺธสฺส สาสฺนาคฺติ กวี ทา
 ฝือฝือก, ฝือกษาใจ ฝือเลท นีรา
 ฐอญฺค, พุทฺธศาสฺนยวฺย เยียงญฺญยองชรรม ทา

๔.๖ ข้อเตือนใจผู้อ่าน

ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงกล่าวถึงคติทางพุทธศาสนาและคติของคดียาม ว่าต่างก็แสวง
 หาทางพ้นทุกข์ แต่วิธีการนั้นต่างกัน และทรงเตือนผู้อ่านมิให้ประมาท ดังนี้

พุทฺธวิถิ, คลิตฺกชฺชิ่ง เถลิ่งวิมุติ สุขพอ
 กติใหม่, คดียามยุค อญฺนปลม
 สองแพรง, ตางแสวงวรุท คมะชีพ เฉลิมแฮ
 ไทนเหมาะ, เสาะนินยม เยียงเลียงชีวาถวัลย์ ทา

โปรด นิค, ขอสีกัดห้าม สหายมนุญย์ เพื่อนเคย
 อยา. คลั่ง, หวังสมมุติ มากเคลิ้ม
 ประ โยชน์, อย่างเกี่ยวคู่ค สมชีพ เรานา
 มาท มุง, ผดุงชาติเต็ม โทษหึงเกล็ดคุณ ยิงเทอญ ๗

๔.๓ ภาพประกอบและคำประพันธ์บรรยายภาพ

ในคำนำพระนิพนธ์ตอนที่กล่าวถึงประวัติของโอมาร์ คัยยาม มีภาพประกอบ ๑๕ ภาพ มีคำบรรยายภาพเป็นร้อยแก้ว เช่นตอนที่กล่าวถึงสุลต่านเมดิค ซาห์ทรงโปรดฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตรวบรวมทั้งโอมาร์ คัยยาม กวดยชุมนุมกันจัดตั้งศักราชแบบใหม่ที่เรียกว่าแบบญะลาลีขึ้น มีภาพประกอบเป็นภาพนักปราชญ์หลายคน ยืนบาง นั่งบาง อยู่หน้าที่ประทับขององค์สุลต่าน ใต้ภาพบรรยายว่า "ชุมนุมตั้งศักราชลาลี"

หลังบทเพลงธรรมะสังเวช และก่อนถึงตัวบทุโบายาคมี่ภาพประกอบ ๑ ภาพ ไม่มีคำบรรยาย

ตัวบทุโบายาคมี่ภาพประกอบ ๑๓๘ ภาพ มีคำบรรยายภาพเป็นคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ โคลง ๒ สุภาพ, โคลง ๓ สุภาพ, กาพย์ยานี, กาพย์ฉม้าง, กาพย์สุรางคนางค์, กลอนแปดและฉันทนิพนธ์ต่าง ๆ ภาพใดที่แสดงเนื้อความตรงกับบทุโบายาคมี่ในหน้าใดก็จะมีตัวเลขกำกับใต้ภาพตรงกับตัวเลขลำดับหน้าของบทุโบายาคมี่ ตัวอย่างเช่น ภาพประกอบที่มีตัวเลขกำกับว่า ๔๔ มีคำบรรยายว่า

"คูหนึ่ง, กุลคร แล้วยอน, กุแก้ว
 ขำอุรา, นาหัว เต้นยั่ว, อย่างฝัน....."

ตรงกับโคลงบทที่ ๘๒ ในหน้า ๔๔ ว่า

"ดูลคร, ขำอกไอ ลครจงน โยแม่
 เราก้เลน, ลครคน คักหลา....."

คำประพันธ์บรรยายภาพมี ๗๒ บท บางภาพมีคำบรรยายเป็นคำประพันธ์ครึ่งบท บางภาพมี ๑ บท และบางภาพมี ๒ บท

ในจำนวน ๑๓๘ ภาพนี้ มี ๓ ภาพที่ไม่มีคำประพันธ์บรรยายภาพ ได้แก่ภาพที่ ๘๖, ๑๑๐, และ ๑๓๒^๑

เมื่อจบทรูไบยาคแล้ว ยังมีภาพท้ายเล่มอีก ๓ ภาพ ไม่มีคำบรรยายประกอบ

หนึ่ง มีข้อที่น่าสนใจก็คือ ภาพประกอบทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้มีฝีมือเขียนต่างกั นน่าจะเป็นผลงานของจิตรกรหลายคน เข้าใจว่ากรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์คงจะทรงนำภาพประกอบจากฉบับภาษาอังกฤษหลาย ๆ ฉบับมาเรียงลำดับใหม่และทรงคิดคำประพันธ์ประกอบภาพเหล่านั้น เท่าที่พบในฉบับภาษาอังกฤษของพิตซ์ เจอร์ลัค มีภาพประกอบฝีมือของเอ็ดมันด์ ดูแลค (Edmund Dulac) ปรากฏว่ามีอยู่เพียงภาพเดียวที่ตรงกับฉบับภาษาไทย คือภาพที่ประกอบโคลงบทที่ ๑๑ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ (ตรงกับบทที่ ๑๒ ฉบับภาษาไทย) มีคำบรรยายว่า

"And Peace to Mahmud on his golden Throne !"

คำบรรยายภาพนี้ยกมาจากโคลงบทที่ ๑๑ บทสุดท้ายนั่นเอง^๒

กรมพระนราธิปฯ ทรงนำภาพดังกล่าวนี้มาไว้ในฉบับภาษาไทย เป็นภาพที่อยู่หลังบทปลงพระชนม์สังเวช และก่อนถึงตัวทรูไบยาค ไม่มีคำบรรยายประกอบ

^๑ นับตามลำดับภาพตั้งแต่ ๑ - ๑๓๘ มิได้นับตามตัวเลขกำกับภาพดังที่กล่าว

ข้างตน

^๒ Edward Fitzgerald, Rubaiyat of Omar Khayyam, with Illustration by Edmund Dulac (London: Hodder and Stoughton, n.d.), รูปประกอบ p.11

ข้อสังเกตอีกข้อหนึ่งก็คือ ในฉบับภาษาไทยนอกจากคำบรรยายภาพจะเป็นคำประพันธ์ที่ทรงพระนิพนธ์ขึ้นใหม่ต่างหากแล้ว ยังเป็นคำประพันธ์ต่างชนิดกับบทุบายาคซึ่งเป็นโคลง ๔ สุภาพ แต่เนื้อความใกล้เคียงกัน ต่างจากฉบับภาษาอังกฤษซึ่งบางภาพมีคำบรรยายที่ยกมาจากบทุบายาคในฉบับนั่นเอง และบางภาพก็ไม่มีคำบรรยายประกอบเลย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย